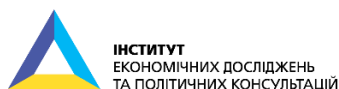

Щомісячне опитування підприємств

Бізнес Київської області під час війни

Липень 2022

Виконавець проекту:

Громадська організація «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Партнер дослідження:

Київська обласна державна адміністрація

Фінансова підтримка:

Проект реалізується за фінансової підтримки Європейського Союзу

Міжнародний фонд «Відродження»

Atlas Network

Автори звіту:

Оксана Кузяків, виконавча директорка ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій», керівниця проекту «Підтримка Громадської ініціативи «За чесну та прозору митницю»

Євген Ангел, старший науковий співробітник ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Анастасія Гулік, молодша наукова співробітниця ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Ірина Федець, старша наукова співробітниця ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Публікацію підготовлено в рамках проекту «За чесну та прозору митницю», який фінансується Європейським Союзом та співфінансується МБФ «Відродження» та благодійним фондом ATLAS Network (США). Її зміст є виключною відповідальністю ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій» і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу, МФ «Відродження» чи ATLAS Network.

ГО «ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ»

01054 Київ, Україна, вул. Рейтарська 8/5-А,

тел.: +38(044) 278-63-42; +38 (044) 278-63-60; факс: +38(044) 278-63-36

institute@ier.kyiv.uawww.ier.com.ua[Facebook ІЕД](#)[Facebook За чесну та прозору митницю](#)[Телеграм-канал «Чесна митниця»](#)

ПРО ОПИТУВАННЯ

Шановні пані та панове, представляємо вашій увазі другий спеціальний звіт, присвячений Київській області, за результатами щомісячного опитування керівників підприємств.

Звіт підготовлено спільно з Департаментом економіки та цифровізації Київської обласної державної адміністрації.

Потреба у вичерпній інформації про економічну ситуацію є важливою для економічної політики під час війни. Для швидкого збору інформації про поточний стан економіки на рівні підприємства Інститут економічних досліджень та політичних консультацій проводитиме щомісячне опитування підприємств із застосуванням підходу кон'юнктурних досліджень (або Business Tendency Survey). Методологію розроблено для оцінки ситуації з «базового рівня» — суджень та очікувань основних економічних агентів — підприємців та керівників підприємств.

Щомісячне опитування складається з двох частин – регулярної та спеціальної.

Регулярно респонденти даватимуть відповіді на питання про зміну основних показників діяльності та короткострокові прогнози щодо майбутніх змін цих же показників. Мова йде про динаміку випуску (виробництво), реалізації (продажів), експорту, заборгованостей, нових замовлень, зайнятості тощо. Оцінки та очікування щодо змін ділового клімату та фінансово-економічної ситуації на підприємстві в перспективі на пів року також будуть у фокусі нашої уваги. У цій частині опитування використано методологію кон'юнктурних опитувань, гармонізовану відповідно до вимог [Joint Harmonised EU Programme of Business and Consumer Surveys \(BCS\)](#). Там, де можливо, ми будемо порівнювати дані з даними щоквартального опитування підприємств «Ділова думка», які проводяться з 1998 року.

Спеціальна частина щомісячного опитування підприємств дає змогу отримати інформацію за конкретними темами. Зокрема, у цьому випуску спеціальна частина присвячена впливу війни на виробничу діяльність підприємств та експорт, оцінкам державної політики з підтримки бізнесу.

Щомісячне опитування керівників підприємств відбувається в рамках зміни дії проекту «За чесну та прозору митницю», який фінансується Європейським Союзом та співфінансується МБФ «Відродження» та благодійним фондом ATLAS Network (США). Щомісячні тенденції буде презентовано в таких звітах, як цей. Щоквартальні тенденції будуть оприлюднюватися й надалі у звітах «Ділова думка: промисловість», які випускає ІЕД із липня 2002 року.

При формуванні панельної вибірки використано аналітичну систему YouControl (<https://youcontrol.com.ua/>).

Зміст

ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ, ЯКІ ДОПОМОЖУТЬ У ПРОЧИТАННІ ЦЬОГО ЗВІТУ	4
ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ.....	5
ОСНОВНЕ	5
ЗАГАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ДІЛОВОГО КЛІМАТУ ТА КОН'ЮНКТУРИ	5
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	5
ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ	6
ВИРОБНИЦТВО.....	6
ПОПИТ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ.....	7
ЗАБОРГОВАНOSTІ	8
ЗАЙНЯТІСТЬ.....	8
СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА ОПИТУВАННЯ.....	9
ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ	9
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПІДПРИЄМСТВА	10
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКСПОРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ.....	11
ОЦІНКА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ	11
МЕТОДОЛОГІЯ ОПИТУВАННЯ	12
ВИБІРКА	12
ДОДАТОК 1. Результати опитування в цифрах	13

ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ, ЯКІ ДОПОМОЖУТЬ У ПРОЧИТАННІ ЦЬОГО ЗВІТУ

Кого ми опитуємо? У цьому опитуванні використано панельну вибірку, тобто ми опитуємо одні й ті ж суб'єкти підприємницької діяльності. Побудова такої вибірки вимагає часу. Наша ціль — отримувати щомісяця відповіді п'ятисот підприємств. У перший місяць було опитано 327 підприємств, у другий — 367, а в третій — уже 449. Серед них переважно промислові підприємства, які розташовані в 21-му з 27-ми регіонів України, зокрема у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій і Чернігівській областях та в місті Києві.

У Київській області було опитано двадцять одне підприємство, більшість із них представляє переробну промисловість.

Як ми збираємо дані? Дані було зібрано за допомогою поєднання декількох методів збору даних: самостійне заповнення онлайн-форми та телефонного інтерв'ю представників бізнесу із внесенням відповідей до онлайн-форми інтерв'юерами.

Як обраховуються наші показники? Усі показники обраховуються за єдиною методологією. Ми зараховуємо відповіді як +1, якщо підприємство відповідає, що показник збільшився, 0 — якщо він не змінився і -1 — якщо зменшився. Наприклад, якщо зі ста респондентів двадцять вказали на зростання виробництва, п'ятдесят респондентів звітували про його скорочення і тридцять зазначили, що все залишилося без змін, то відповідне значення індексу буде -0,30. Додатне (від'ємне) значення індексу означає, що частка підприємств, у яких зросло виробництво, є більшою (меншою) ніж кількість тих, у яких виробництво скоротилось. Кожний індекс більший за +0,05 або менший за -0,05 є статистично значущим і відрізняється від нуля з імовірністю помилки 5%.

Як «читати» наші показники? Наші показники називаються «індексами», що є синонімом термінів «балансовий індекс», «балансовий показник». Усі індекси є різницею між частками респондентів, що звітували про зменшення, та тими, що звітували про збільшення показника. Чим більше значення індексу, тим більше темпи зростання показника, чим менше значення індексу, тим більші темпи падіння показника. Для більшості показників більше значення індексу означає позитивну тенденцію, винятком є показники заборгованостей, кількості працівників у вимушених відпустках та труднощі з пошуком персоналу. Тут усе навпаки: чим більше індекс, тим більше темпи зростання заборгованостей, збільшення кількості людей у вимушених відпустках чи труднощів (це погано), а чим менше індекс, тим більше темпи скорочення заборгованостей, зменшення кількості людей у вимушених відпустках чи труднощів (це добре).

Коли проводилось опитування Польовий етап третьої хвилі тривав із 4 липня до 14 липня 2022 року. Керівники підприємств порівнювали результати роботи в червні 2022 року з травнем 2022 року, оцінювали стан того чи іншого показника на момент проведення опитування (липень 2022 року) та давали прогнози на наступні 2 - 3 чи 6 місяців залежно від питання. В окремих питаннях (де це було зазначено) результати роботи порівнювалися з довоєнним часом (період до 24 лютого 2022 року). Опитувані давали прогнози на наступні 3 місяці роботи.

ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Бізнес Київської області під час війни

ОСНОВНЕ

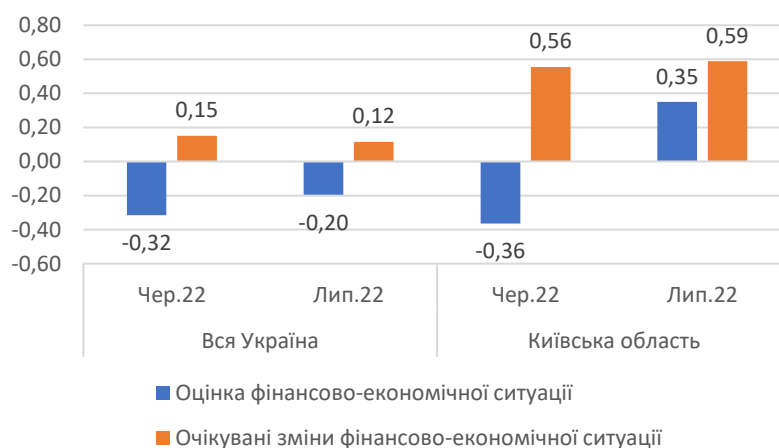
Підприємства Київщини з оптимізмом, більшим ніж у середньому по країні, дивляться в майбутнє щодо піврічної перспективи. Підприємства регіону відновлюють виробництво більш активно, ніж Україна в цілому. У липні спостерігалось покращення як оцінок, так й очікувань щодо фінансово-економічної ситуації на підприємствах області. Очікування бізнесу на тримісячну перспективу також дуже оптимістичні та кращі ніж у середньому по країні. Спостерігаються позитивні тенденції щодо виробництва та зайнятості на підприємствах. Експортна діяльність у регіоні також відновлюється швидшими темпами. Однак на відміну від загальноукраїнських показників, представники бізнесу Київської області очікують погіршення показників заборгованостей. Найбільшими проблемами для бізнесу Київської області є безпека роботи, брак палива та складнощі з перевезенням сировини або товарів територією України. Підприємства області суттєво краще оцінюють державну політику з підтримки бізнесу.

ЗАГАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ДІЛОВОГО КЛІМАТУ ТА КОН'ЮНКТУРИ

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

- Підприємства області краще ніж в середньому по Україні оцінюють свою фінансово-економічну ситуацію.** Якщо в цілому по Україні оцінки поточної фінансово-економічної ситуації залишились від'ємними, хоча і збільшились у значенні з -0,32 до -0,20, то індекс поточної фінансово-економічної ситуації Київської області має значно кращі показники, збільшившись з -0,36 до 0,35. Це стало можливим через різке зменшення частки тих, хто оцінює фінансово-економічну ситуацію у Київській області як погану, із 40,9% до 15,0%, та збільшення частки тих, хто вважає її хорошою, із 4,5% до 50,0% у липні. У цілому ж по Україні частка тих, для кого фінансово-економічна ситуація є поганою, зменшилась із 40,1% до 31,9%, а частка тих, для кого вона є хорошою, збільшилась із 6,8% до 10,3%.

Рис. 1. Фінансово-економічна ситуація на підприємстві зараз і очікування на 6 місяців, % опитаних

- Підприємства області продовжують з оптимізмом дивитися в майбутнє.** Значення індексу очікуваних змін фінансово-економічної ситуації для області становить 0,59, для України в цілому 0,12. Також, якщо це значення в цілому по Україні зменшилось, хоч і незначним чином, — із 0,15 до 0,12, то для Київської області воно збільшилося з 0,56 до 0,59.
- Аналіз структури свідчить про зростання частки тих, хто займає вичікувальну позицію, та, відповідно, про скорочення частки як «песимістів», так й «оптимістів».** Для Київської області

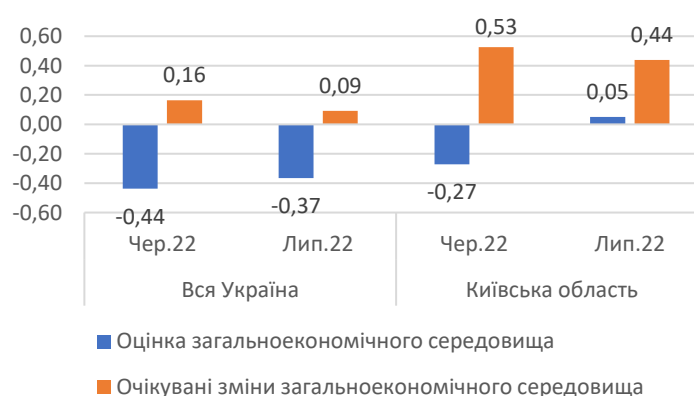
спостерігається зменшення частки «песимістів», із 11,1% до 5,9%, і частки «оптимістів», із 66,7% до 64,7%. Для України в цілому частка «песимістів» зменшилась із 29,6% до 18,5%, а частка «оптимістів» зменшилась із 44,4% до 31,6% у липні 2022 року.

- **Рівень невизначеності серед підприємств області менший ніж загалом по країні.** Спостерігається зменшення частки тих, хто, давши відповідь на питання про зміни фінансово-економічного становища на наступні півроку, не зміг дати прогноз на таку далеку перспективу як в цілому по Україні (із 43,3% до 31,4%), так і для Київської області (із 18,2% до 14,3%).

ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

- **Підприємства області краще оцінюють загальноекономічне середовище.** Показник оцінки ділового середовища є додатним та більшим від національного (відповідно для області 0,05 та для всієї країни -0,37). Порівняно з попереднім місяцем спостерігається позитивна динаміка оцінок середовища (показник збільшився з -0,27 до 0,05, змінивши знак на додатний).
- Якщо розглянути складові індексу оцінки загальноекономічного середовища, то **вище** ніж у середньому по країні **значення індексу в області** обумовлено **суттєвим зростанням частки оптимістів**, у той час як частка песимістів змінилась не значним чином. Частка оптимістів у Київській області різко збільшилась, із 9,1%, до 40,0%, у той час як у середньому по країні — із 4,7% до 8,5%. А частка тих, хто оцінює загальноекономічне середовище як погане, змінилась для області, зменшившись із 34,4% до 35,0%, а в цілому по Україні зменшилась із 49,1% до 45,5%.
- **Підприємства області набагато оптимістичніші щодо майбутнього середовища, хоча тенденція до зменшення темпів зростання оптимізму спостерігається й тут.** Індекс очікуваних змін ділового середовища при цьому зменшився як загалом по Україні (із 0,16 до 0,09), так і для Київської області (із 0,53 до 0,44). Частка «оптимістів» зменшилась і в загальноукраїнському вимірі (із 46,1% до 34,2%) і по Київській області (із 63,2% до 50,0%).
- **Підприємства області більш адаптовані до умов середовища, що склалися.** Про це свідчить нижчий ніж у цілому по Україні рівень невизначеності. Відсоток тих, хто не зміг дати прогноз на майбутні пів року, у цілому по Україні зменшився з 43,6% до 33,9%, а для Київської області майже не змінився (13,6% у червні проти 14,3% у липні).

Рис. 2. Загальноекономічне середовище зараз та очікування на 6 місяців, % опитаних

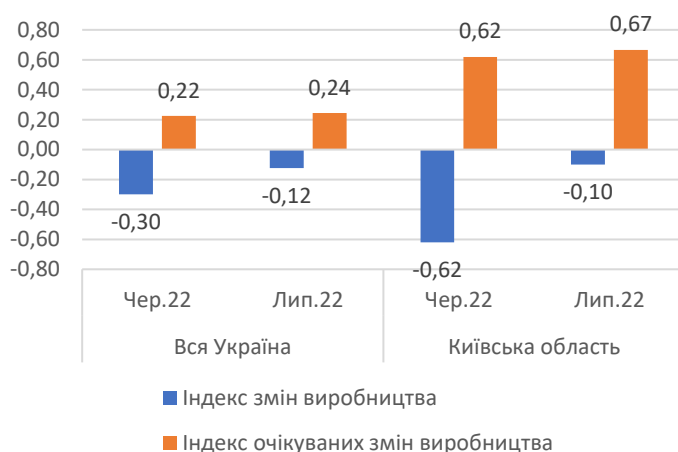

ВИРОБНИЦТВО

- **Тенденції щодо виробництва збігаються з національними.** Індекс змін виробництва в липні збільшився як в цілому по Україні (із -0,30 до -0,12), так і для Київської області, із -0,62 до -0,10. Це відбулося тому, що зменшилась частка підприємців, які повідомили про зменшення виробництва в цілому по Україні, із 44,9% до 27,5%, та по Київській області, із 66,7% до 25,0%.

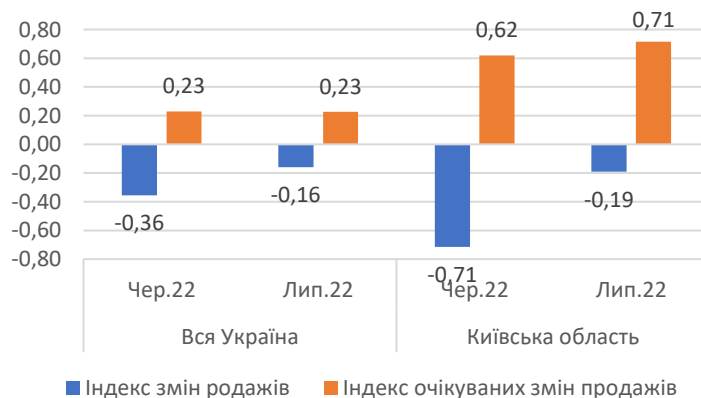
- Водночас, частка підприємців, які повідомили про збільшення обсягів виробництва в цілому по Україні, незначним чином зменшилась, із 15,4% до 15,0%, тоді як для Київської області це значення збільшилося втричі, із 4,8% до 15,0%.
- Очікування підприємств Київщини були та залишаються вищими ніж у середньому по Україні.** Індекс очікуваних змін виробництва при цьому збільшився менш істотно, із 0,22 до 0,24 для всієї України та для Київської області з 0,62 до 0,67. Хоча частка опитаних представників бізнесу Київської області, що очікують збільшення виробництва, зменшилась із 71,4% до 66,7%, по Україні цей відсоток зменшився з 37,1% до 33,5%.
- Майже вдвічі, із 14,0% до 8,7%, зменшилась частка опитаних респондентів по Україні, які очікують на зменшення виробництва, а для Київської області цей відсоток зменшився з 9,5% до нуля.

Рис. 3. Індекс змін виробництва, % опитаних,

ПОПИТ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ

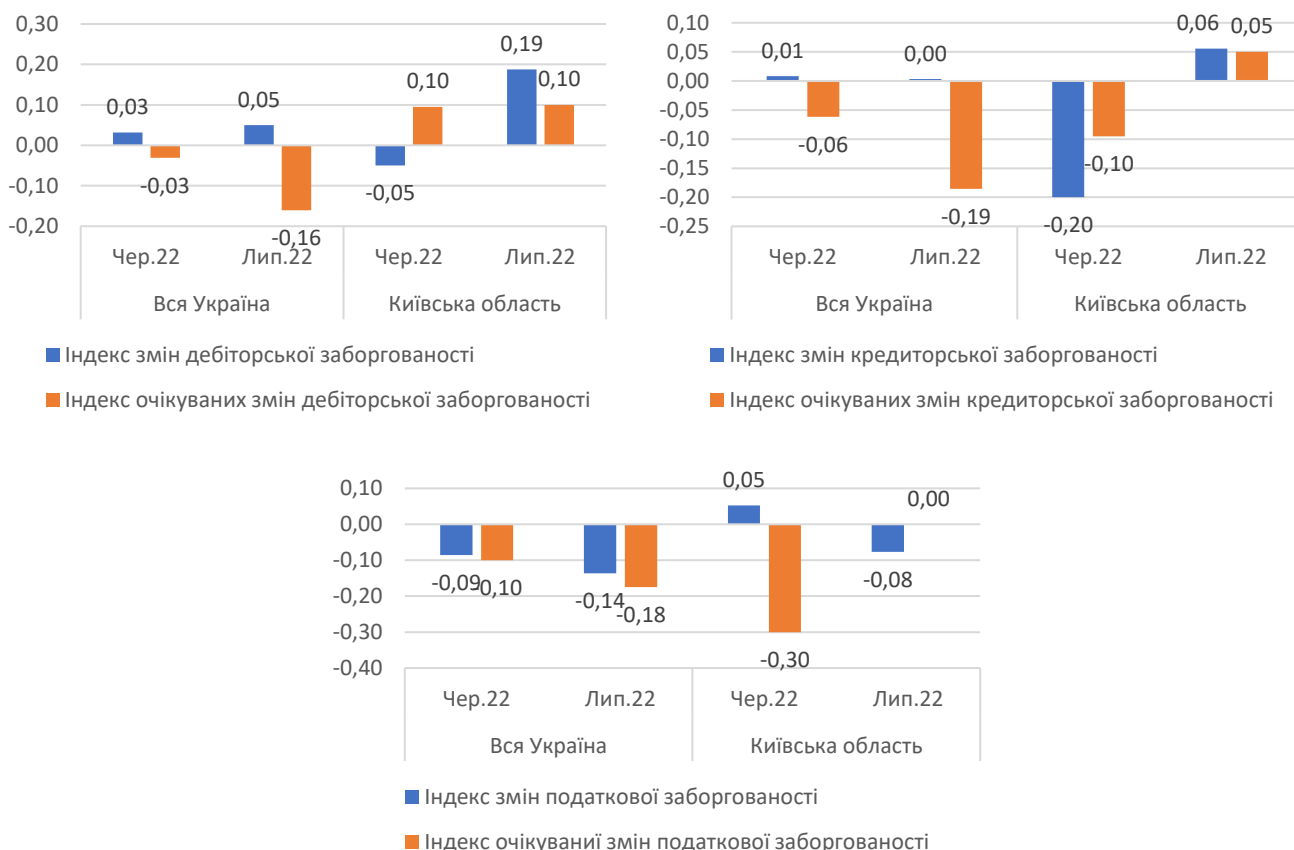
- Підприємства Київщини мають гіршу ніж у середньому по країні динаміку змін продажів у минулому, однак продовжують оптимістично очікувати зростання продажу та нових замовлень.** Індекс змін продажів збільшився як загалом по Україні (із -0,36 до -0,16), так і для Київської області (із -0,71 до -0,19), майже зрівнявшись у значеннях.
- Збільшилась частка респондентів, які вказали на збільшення обсягів продажів із 4,8% до 9,5%, (для порівняння: загалом по Україні динаміка цього показника була не такою суттєвою (із 14,1% до 15,3%),
- Індекс очікуваних змін обсягів продажів для Київської області збільшився з 0,62 до 0,71, тоді як загальноукраїнський показник залишився без змін та становить 0,23.
- Рис. 4. Індекс змін продажів, % опитаних,

ЗАБОРГОВАНOSTІ

- На відміну від інших показників, де підприємства Київщини мали кращі показники, ситуація із заборгованостями інша. Очікується зростання дебіторської, кредиторської та податкової заборгованостей, тоді як у цілому по країні спостерігається тенденція до скорочення заборгованостей.

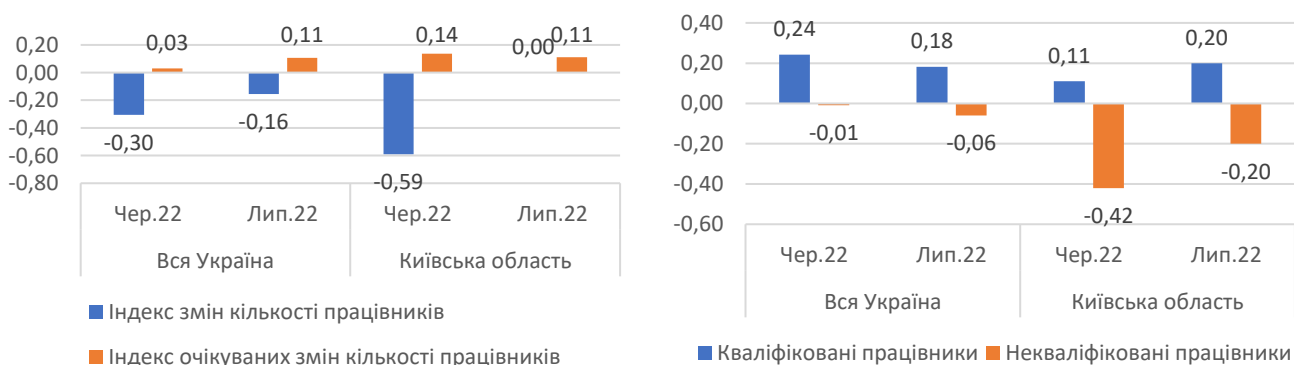
Рис. 5. Індекси змін заборгованостей, % опитаних

ЗАЙНЯТІСТЬ

- Підприємства Київської області суттєво активніше відновлюють зайнятість, ніж це відбувається в середньому по Україні. Індекс змін кількості працівників на підприємстві по Київській області зріс на 59 в. п. (!) — із -0,59 до нуля, тоді як у цілому по Україні підвищився лише на 14 в. п. — із -0,30 до -0,16.

Рис. 6. Індекси змін працівників, % опитаних

- **Для підприємств Київської області очікування щодо зайнятості в короткостроковій перспективі позитивні**, але темпи зростання оптимізму не пришвидшились (порівняно з середніми по Україні), імовірно через високі очікування в минулому місяці. Так, індекс очікуваних змін кількості працівників у цілому по Україні збільшився з 0,03 до 0,11, тоді як для Київської області незначним чином зменшився, із 0,14 до 0,11.
- **У Київській області, порівняно з усією Україною, проблеми з пошуком кваліфікованого персоналу помірні.** Відповідні значення індексу становили в липні 0,20 та 0,18. Однак зауважимо, що в середньому по країні спостерігалось зменшення труднощів (значення індексу труднощів скоротилось із 0,24 до 0,18), тоді як у Київській області навпаки, значення цього індексу зросло з 0,11 у червні до 0,20 у липні.
- **Ринок некваліфікованого персоналу в області більший ніж у середньому по країні.** По це свідчать суттєво зменшені значення індексу труднощів пошуку некваліфікованого персоналу (відповідно, 0,20 для області та 0,06 для України).
- **Динаміка змін індексу некваліфікованих працівників свідчить про збільшення попиту /зменшення пропозиції робочої сили в області в липні порівняно з червнем.** Значення індексу труднощів зросло з -0,42 до -0,20. Загалом по Україні навпаки, значення показника зменшилось, хоча й не суттєво (із -0,01 до -0,06).

СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА ОПИТУВАННЯ

ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Перелік проблем у Київській області очолюють безпека праці, брак палива та складнощі з перевезенням сировини або товарів територією України. На кожен з цих проблем вказали по 29% опитаних представників підприємств Київської області.

Рис. 7. Найважливіші проблеми для опитаного бізнесу, % опитаних

Якщо загалом по країні частка опитаних, для яких безпека праці є проблемою, також становить 27%, то частки опитаних, які повідомляють про складнощі з перевезенням сировини або матеріалів та про брак палива, в середньому по країні більші ніж у Київській області (відповідно, 47% та 36%).

Загалом, підприємства області рідше ніж у середньому по країні вибирають варіанти відповіді з конкретними проблемами, більше того, 24% опитаних вказали, що не мають жодних проблем (тоді як серед усіх опитаних в Україні таких лише 2%).

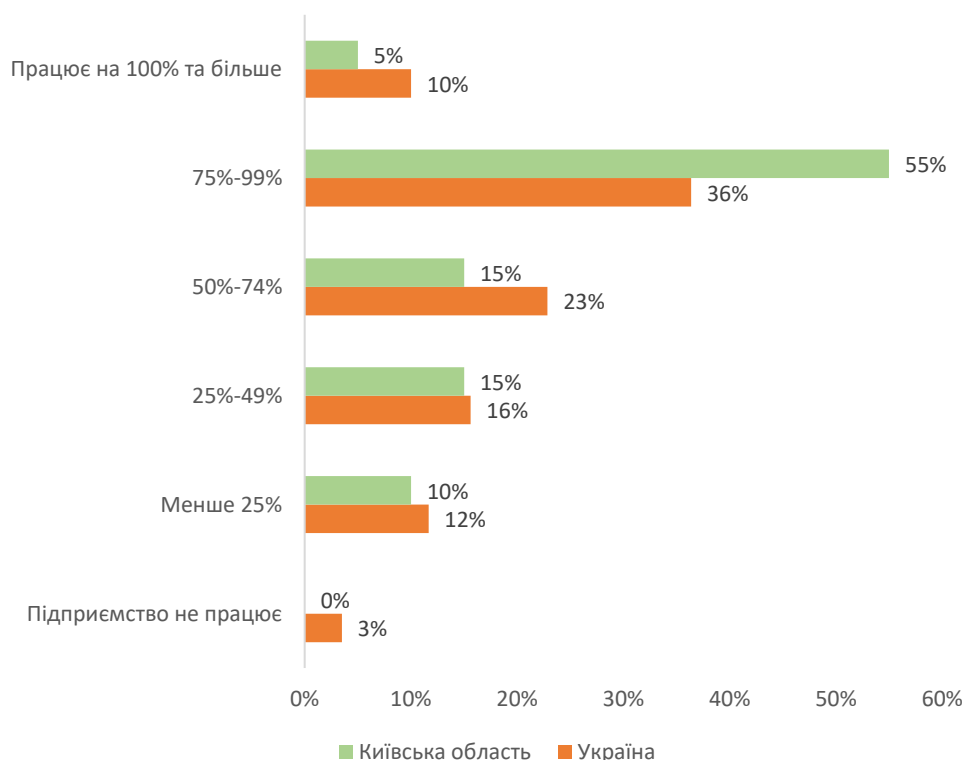
Проблема номер один для всіх опитаних підприємств – зростання цін на сировину, матеріали або товари. Про неї в липні 2022 року повідомляли 62% всіх учасників опитування: Київська область знаходиться на четвертому місці. Тут на неї вказали 19% підприємств. Крім того, варто зазначити, що 24% опитаних на Київщині сказали, що їхні підприємства не зіштовхувались із проблемами, пов'язаними з повномасштабною війною. Це найбільша частка серед усіх областей, у яких проходило це опитування.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПІДПРИЄМСТВА

У цілому ситуація в області є кращою ніж у загальному в Україні, оскільки майже дві третини опитаних працюють на майже повну, повну або навіть вищу за повну потужність. Так, у Київській області в липні лише 5% опитаних працювали на сто та більше відсотків завантаження виробничих потужностей порівняно з довоєнними показниками (10% на рівні країни). Однак більше половини опитаних (55%) працювали на рівні 75% - 99% порівняно з довоєнним періодом (36% на рівні країни). Однак необхідно мати на увазі, що такі результати можуть бути зумовлені більшою готовністю брати участь в опитуванні серед уцілілих підприємств, які продовжують роботу.

На противагу цьому в Київській області не зафіксовано респондентів, які повідомили про зупинку роботи підприємств (3% по Україні). Окрім цього, 10% підприємств Київщини вказали, що працюють на рівні меншому ніж 25% від довоєнних виробничих потужностей (12% - показник для всієї України).

Рис. 8. Вплив війни на роботу підприємств, липень 2022 року (% опитаних)

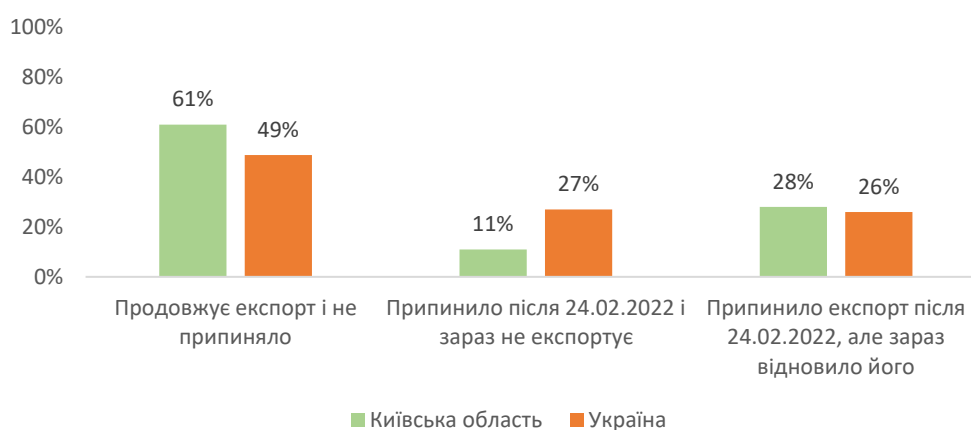

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКСПОРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

У Київській області серед опитаних підприємств 90% (ті, хто зміг дати відповідь) були або є експортерами (56% на рівні України) ¹. Отримані відповіді респондентів-експортерів знову підтверджують, що повномасштабна війна стала вагомою перешкодою для зовнішньоекономічної діяльності підприємств Київської області.

За даними цього дослідження, підприємства Київської області в цілому зазнали дещо меншого впливу війни на експорт, ніж уся Україна в цілому. Станом на липень 11% припинили експорт після 24 лютого 2022 року і не змогли його відновити (27% по Україні). Ще 28% опитаних експортерів припиняли експорт після початку війни, але змогли його відновити (26% на рівні країни). Експортна діяльність в регіоні відновлюється вищими темпами ніж в цілому по країні. У червні аж 33% підприємств повідомляли, що припинили експорт та ще не змогли його відновити.

Рис. 9. Вплив на експортну діяльність, липень 2022 року (% опитаних експортерів)

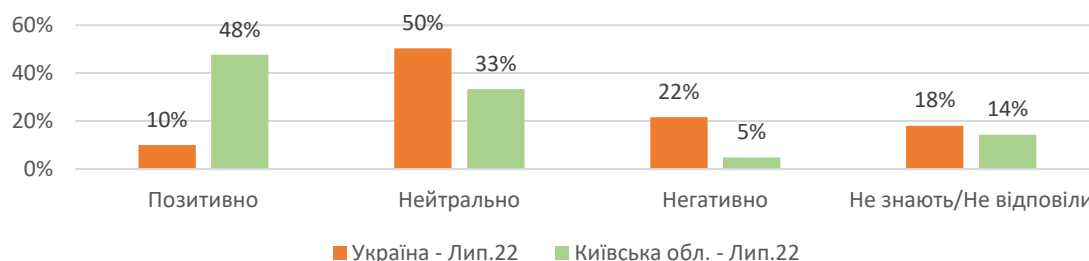
ОЦІНКА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ

Підприємства області суттєво краще за інших оцінюють державну політику з підтримки бізнесу. Тут спостерігається найбільша частка позитивних оцінок та менше негативних, порівняно з усією Україною.

Майже половина підприємств Київської області (48%) оцінила державну політику з підтримки бізнесу позитивно, у той час як у середньому по країні таких було лише 10%. Негативно державну політику оцінили відповідно 5% підприємств Київщини та 22% в середньому по країні.

Третина бізнесу області (33%) оцінила державну політику з підтримки бізнесу нейтрально, а 14% не відповіли на це запитання.

Рис. 10. Оцінка державної політики з підтримки бізнесу

¹ Слід зауважити, що такий високий рівень залучення бізнесу до експортної діяльності також відображає особливості вибірки для опитування, яка, у першу чергу, відображає підприємства-представники виробничої промисловості.

МЕТОДОЛОГІЯ ОПИТУВАННЯ

У цьому звіті представлено результати третього Щомісячного опитування підприємств «Український бізнес в умовах війни». Щомісячне опитування підприємств проводиться за допомогою поєднання декількох методів збору даних: самостійне заповнення онлайн-форми та особисте опитування представників бізнесу із внесенням відповідей до онлайн-форми.

Насамперед, ІЕД розіслав українським підприємствам анкету цього опитування у вигляді онлайн-форми. Частина респондентів заповнили її самі. Також ІЕД через партнерів у регіонах організував опитування, у яких ці ж питання були поставлені представникам бізнесу інтерв'юерами, а відповіді респондентів були внесені до онлайн-форми. Завдяки цьому всі відповіді – і заповнені респондентами самостійно, і надані інтерв'юерам – були зібрані в одній базі даних. Після завершення опитування експерти ІЕД провели контроль та очищення даних і проаналізували відповіді.

У цьому опитуванні, зокрема, ми продовжуємо вивчати показники ділового клімату та кон'юнктури, які досліджує ІЕД у щоквартальних опитуваннях промислових підприємств у рамках проекту «Ділова думка». Це, зокрема, агрегований показник перспектив промисловості, а також індекси, які в числовому вимірі показують нещодавні зміни таких важливих для бізнесу показників, як обсяги виробництва та реалізації, обсяги експорту, запаси сировини та матеріалів, кількість нових замовлень та інших, а також очікування бізнесу щодо їх змін у короткотривалих термінах – протягом наступних одного - двох місяців.

Такі індекси обчислюються за єдиною методологією. Ми зараховуємо відповіді як +1, коли підприємство відповідає, що показник збільшився, 0, якщо він не змінився, і -1, якщо він зменшився. Наприклад, якщо зі ста респондентів двадцять вказали на зростання виробництва, п'ятдесят респондентів – на його скорочення, і тридцять зазначили, що все залишилося без змін, то відповідне значення індексу буде -0,30. Додатне (від'ємне) значення індексу означає, що частка підприємств, на яких зросло виробництво, є більшою (меншою) ніж кількість тих, де виробництво скоротилось.

За допомогою таких індексів можна відстежувати динаміку змін цих показників, порівнювати їх у часі та швидко оцінювати загальний напрямок змін умов для ведення бізнесу та ситуації на підприємствах. Польовий етап опитування тривав із 4 до 14 липня 2022 року.

ВИБІРКА

Усього в третій хвилі опитування було опитано 449 підприємств. Вони знаходяться у Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Закарпатській, Запорізькій, Житомирській, Івано-Франківській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Хмельницькій, Черкаській, Чернівецькій і Чернігівській областях та в місті Києві².

Більшість вибірки склали промислові підприємства – 402 підприємства або 87% вибірки. Серед них переважають підприємства харчової промисловості, галузі виробництва тканин, одягу і взуття, а також машинобудування. Двадцять п'ять підприємств (6% вибірки) належать до сфери послуг, а 16 (4% вибірки) – до галузі сільського господарства. На сферу торгівлі припадає незначна частка опитаних: 6 підприємств, які складають 1% вибірки. У Київській області було опитане 21 підприємство, із них більшість (76%) – промислові.

Серед опитаних підприємств є підприємства різних розмірів, які визначаються за кількістю працівників. З них мікропідприємств (до 10-ти працівників включно) – 48 або 11% вибірки, малих (від 11-ти до 50-ти працівників) – 124 або 28% вибірки, середніх (від 51-го до 250-ти працівників) – 168 або 37% вибірки і великих (більше ніж 250 працівників) – 102 або 23% вибірки. Крім того, 7 підприємств (2% вибірки) не вказали кількості працівників переважно через те, що ці підприємства зараз не працюють.

² В опитуванні зазначалась область, у якій знаходилося підприємство до початку повномасштабного російського вторгнення 24.02.2022 р.

ДОДАТОК 1. Результати опитування в цифрах

Показники діяльності підприємств та ділового середовища

Показники діяльності підприємств та ділового середовища, індекси змін (липень 2022)

	Вся Україна	Київська область
Виробництво	-0,12	-0,10
Очікувані зміни виробництва	0,24	0,67
Продажі	-0,16	-0,19
Очікувані зміни продажів	0,23	0,71
Експорт	-0,31	-0,19
Очікувані зміни експорту	0,14	0,56
Дебіторська заборгованість	0,05	0,19
Очікувані зміни дебіторської заборгованості	-0,16	0,10
Кредиторська заборгованість	0,00	0,06
Очікувані зміни кредиторської заборгованості	-0,19	0,05
Податкова заборгованість	-0,14	-0,08
Очікувані зміни податкової заборгованості	-0,18	0,00
Запаси сировини	-0,29	-0,05
Очікувані зміни запасів сировини	0,15	0,26
Запаси готової продукції	-0,29	-0,29
Очікувані зміни запасів готової продукції	-0,09	0,13
Нові замовлення	-0,19	-0,15
Очікувані зміни нових замовлень	0,25	0,35
Кількість працівників	-0,16	0,00
Очікувані зміни кількості працівників	0,11	0,11
Кількість працівників у вимушених відпустках	0,06	-0,30
Очікувані зміни кількості працівників у вимушених відпустках	-0,14	-0,17
Оцінка фінансово-економічної ситуації	-0,20	0,35
Очікувані зміни фінансово-економічної ситуації	0,12	0,59
Оцінка ділового середовища	-0,37	0,05
Очікувані зміни ділового середовища	0,09	0,44
Кваліфіковані працівники	0,18	0,20
Некваліфіковані працівники	-0,06	-0,20